

Riport a Stádium 28 Kör fórumáról – név nélkül!

Magyar Nemzet: Darabokra hullott az örökségvédelmi rendszer

[Ficsor Benedek](#)

2017. június 23., péntek 17:28, frissítve: péntek 20:13

Miközben olyan látványberuházásokra, mint a Liget-projekt és a Budavári Palota rekonstrukciója több százmilliárd forint megy el, a kulturális örökség védelmére alig fordít figyelmet a kormány, vagy ha fordít is, hatékonyan titkolja. A szakterületért felelős Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ a bürokráciacsökkentés miatt 2017. január 1-vel megszűnt, a feladatait átvevő Miniszterelnökség (és a Budavári Ingotlanfejlesztő Nonprofit Kft.) pedig csak akkor tájékoztatja a közvéleményt az örökségvédelem helyzetéről, ha már elkerülhetetlen a botrány – és akkor sem mindig a valóságot tárják a közönség elé. Hivatalos válaszok híján szakemberekhez fordultunk segítségért, mondanának véleményt a magára hagyott területről. Mi történik a gigaberuházások árnyékában? Valóban az örökségvédelem módszeres leépítése zajlik, és veszélyben a kulturális kincs, vagy a központ megszüntetése egy jól átgondolt koncepció része?

– Magyarországon lassan nyolc éve nincs érvényes, összefüggő és nyilvánosan meghirdetett, s így kontrollálható kultúrpolitikai program – **fogalmazott egy május végi szakmai fórumon** Mélyi József művészettörténész, kritikus. Megkeresésünkre az akkori vitaindítójával kapcsolatban kifejtette, hogy lehet jó és rossz döntéseket hozni egy területen belül, de ehhez szükség van egy rendszerre, jelenleg azonban nem létezik olyan keret, amely összefogná a kultúrpolitikát. – Nincs irány, amelyet követnének. Ad hoc döntések születnek, vagy bizonyos érdekek mentén alakítják a szabályokat. Ezért lehetetlen megmondani, hogy az örökségvédelem merre tart jelenleg, hiszen a rendszer darabjaira hullott, nem maradtak támpontok.

– Az intézmények tologatása és feldarabolása csak tovább rontott a helyzeten, hiszen a folyamatos bizonytalanság miatt a legjobb szakemberek hagyják ott a területet. Mindeközben kiemelnek látványos fejlesztéseket a fővárosból, de átfogó elképzelések hiányában ezek kapcsán nem beszélhetünk az örökség védelméről. Azzal, hogy a Várat bürokratikus irányítóközponttá alakítják, egyben meg is fosztják a kulturális jelentésétől, a kultúrát pedig egy szimbolikus helyszínétől – hangsúlyozta Mélyi.

A Miniszterelnökség készülő új épülete a Várban
Fotó: Végh László / Magyar Nemzet

Lővei Pál művészettörténész, a Magyar Tudományos Akadémia doktora a Magyar Nemzetnek hangsúlyozta, nem szívesen használja az örökségvédelem kifejezést. – A kevésbé összetartozó szakterületek 2001-es egybevonása apránként a műemlékvédelem teljes felszámolásához vezetett. Még mindig van néhány kitűnő szakember itt-ott, de Magyarországon az állami műemlékvédelem – a tevékenységnek az Európában, Amerikában, Ausztráliában, az ázsiai országokban érvényes értelmében – legkésőbb 2011-ben megszűnt, azóta csak utóvédharcok folynak.

– Ebből a szempontból a Forster-központ megszűnése nem oszt és nem szoroz, hiszen az már csak minimális mértékben volt hatásos. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) műemlékvédelmi és régészeti hatósági feladatai már 2011-ben átkerültek a kormányhivatalokhoz – minden megyében egy-egy, Budapesten pedig két kijelölt járási hivatal látja el azóta ezeket a feladatokat, kizárólag politikai vezetők alatt, együtt a gyámügy, a növényvédelem és vagy még egy tucatnyi odacsapott és hasonlóan szétszabdalt szakterülettel.

– Amikor a KÖH 2012-ben egyik napról a másikra megszűnt, már csak a műemléki nyilvántartás és a műtárgyfelügyelet hatósági feladatait kellett elhelyezni. A KÖH élére néhány hónappal korábban kinevezett elnök, Cselovszki Zoltán érthetően nehezményezte a helyzetet, kapcsolatai révén – 2000-ben még Habony Árpáddal, mint elnöki tanácsadóval érkezett először a KÖH élére – elérte, hogy a romokon létrehozzák a Forster-központot. Amely aztán mint kormányzati háttérintézmény a sorozatos vezetőváltások után 2016-ban került célkeresztbe, végül meg is szüntették. Ez az örökségvédelem módszeres lebontásának csak egy állomása, szakmai magyarázat persze nincs rá, de arról ezen a területen már régóta nincs szó.

Lővei Pál szerint azonban az igazán nagy baj a jelentős értékű, másfél évszázados műemléki gyűjtemények helyzete. A tervtár, a fotótár, a könyvtár és az irattár a Forsterben négy éven át biztonságban volt, és használni is lehetett egészen addig, míg tavaly májusban össze nem csomagolták, hiszen a központnak el kellett hagynia a Táncsics Mihály utcai épületét a kormány Várba költözése miatt. Az új helyre, a Daróczi útra azonban nem lehetett átszállítani a

gyűjteményt, mivel az épületben nem alakították ki a szükséges helyiségeket, többek között a klímát sem, amely biztosíthatná az archív fényképnegatívok számára megfelelő hőmérsékletet.

A Forster-központ megszűnését 2016 elején jelentették be, vagyis a Miniszterelnökségnek egy éve lett volna rá, hogy kidolgozza az átvétel menetét, de semmi sem történt. – Amikor aztán az MTA Művészettörténeti Tudományos Bizottsága a helyzet súlyára tekintettel december eleji ülésére meghívta az örökségvédelemért felelős helyettes államtitkárt, a bizottsági ülést megelőző napon váratlanul megtalálták a megoldást.

Az a döntés született, hogy a Miniszterelnökség átveszi a Forster tudományos feladatait. – A dolog elég komikusnak tűnt, hiszen a világon sehol nincs olyan, hogy a Miniszterelnökség egy félmillió felvételt őrző fotótárról és sok tízezernyi tétel számú tervtárról gondoskodik közvetlenül. A komikus helyzet aztán gyorsan tragédiába fordult, amikor január közepén a tervtár költöztetéshez összecsomagolt anyagának egy része elázott – fogalmazott Lövei.

Mint ismert, a Táncsics Mihály utcai épület alagsorában eltört egy távhővezeték, a kiömlő víz pedig eláztatta a helyiségben tárolt dokumentációt. A Miniszterelnökség eleinte vis maiort emlegetett, és hangsúlyozta, egyetlen irat sem ment kárba, ám aztán kiderült, hogy mégiscsak vannak menthetetlen dokumentumok, és valójában emberi mulasztás történt. Bár erről hivatalosan azóta is hallgatnak, a beázást az okozta, hogy az épületben lekapcsolták a fűtést, ám erről sajnos elfelejtettek szólni a Főtávnak, amely így nem zárhatta el a távhővezetékét, az pedig a nyomás hatására felrobbant, és hatvan fokos vízzel árasztotta el az alagsort. Puskás Imre, a kulturális örökségvédelemért felelős helyettes államtitkár egy kármentő sajtótájékoztatón elhárította a felelősséget, ám annyit azért elismert, hogy a központ költöztetése elkapkodott, előkészítetlen volt. Hozzátette, levonták a konzekvenciákat, és a személyi változásokkal kiigazították az ügyet. A megjegyzéssel egyértelműen L. Simon László korábbi államtitkár leváltására utalt.

– A Miniszterelnökségen egyébként ez idő tájt kezdett a különböző helyettes államtitkárok és főosztályvezetők szintjén tudatosulni, hogy rengeteg valójában oda nem illő feladatot vettek a nyakukba – mutatott rá Lövei Pál. Hozzátette, január 1-jén ott állt mindenki kész tervek nélkül, még a szakmai folyóiratok előfizetését sem tudták elintézni. – Ami egyedül biztos, az a gyűjtemények sorsának tisztázatlansága, nemhogy megnyitásuk, de még szakszerű raktározásuk sem szerepel a tervekben.

A már említett májusi szakmai fórumon részt vett Zoboki Gábor Ybl- és Prima Primissima-díjas építész is. Felszólalásában hangsúlyozta, hogy ki kell lépnünk a napi politika trágyapakolásából, és előre kell néznünk, kritika helyett tettekre lenne szükség. – Az örökségvédelem területén Magyarországon nem történt rendszerváltás – fogalmazott kérdésünkre Zoboki Gábor. – Ma mindenki úgy emlékszik, mintha az örökségvédelmi hatóság egykoron csodálatosan működött volna, holott az mindig is állami irányítás alatt álló, hatalmi szervezet volt.

Az építész szerint a legnagyobb baj mégis az, hogy nincs párbeszéd az elméleti és a gyakorlati szakemberek között. – Bíráló és kritika helyett meg kell találnunk a közös hangot, hogy kreatívan működhessünk együtt. Minden építész tiszta és világos elméleti környezetre vágyik, hogy pontosan tudjuk, merre indulhatunk el, mert most tökéletesen magunkra vagyunk hagyva.

Ezért kéne egy szakmai tanácsadó szervezet, amely higgadtan és a gyakorlati szempontokat is figyelembe véve jelöli ki az örökségvédelmi szabályokat. Ha a passzív kritikába menekült szakemberek aktiválnák magukat, és figyelmet fordítanának az alkotásra, az útjaink egy pillanat alatt találkozónának.

– De a jelenlegi helyzetben nem találkozhatunk, mert kritikával sehova nem jutunk. Rengeteg hibát találhatunk az örökségvédelemben, ezzel egyetértek. De előállt bárki egy életképes koncepcióval? Mindenki megvárja, amíg a kormány a hasára ütve kitalál valamit, amit aztán bírálhatnak.

– Egy posztkommunista építési törvényben élünk, a káosz közepette. Félévente megalkotnak egy újabb szabályzati rendszert, a sok ráépítéstől már nem látszik az alaptörvény. Több száz egymásnak ellentmondó építési rendelet van érvényben, ami az örökségvédelemre is hatással van. És amíg a fejekben nem rakunk rendet, addig hiába várunk bármilyen eredményre. De ezt az állam sosem fogja helyettünk megcsinálni. A közigazgatási, jogi és gazdasági szakemberek írják meg az örökségvédelmi törvényt?

– Fel kell állítani egy elismert művészettörténészekből, régészekből és építészekből álló bizottságot, amely végre tiszta helyzetet teremt. Egy ilyen szervezet megfelelő kommunikációval hatalmas sikert érhetne el.

Ennek a cikknek a nyomtatott változata a Magyar Nemzetben jelent meg. A megjelenés időpontja: 2017.06.24.